

**concert
info**
drie keer Buxtehude

Ensemble Correspondances © JM Berns

**Ensemble
Correspondances**

**zondag 26 maart 2023
Jurriaanse Zaal, 20.15 uur**

de Doelen

programma

zo 26 mrt 23 | Jurriaanse Zaal, 20.15 uur

drie keer Buxtehude

Dietrich Buxtehude (ca. 1637-1707)

Membra Jesu nostri (Cantate 1 à 4)

Heinrich Schütz (1585-1672)

Die Sieben Worte Jesu am Kreuz

Buxtehude

Klag-Lied

Mit Fried und Freud ich fahr dahin

Membra Jesu nostri (Cantate 5 à 7)

uitvoerenden

Ensemble Correspondances

Sébastien Daucé muzikale leiding

Lucile Richardot mezzosopraan

Abendmusik

Het is de zeventiende eeuw. Na eindeloze oorlogen tussen katholieken en protestanten heerst er relatieve rust in Europa. Nieuwe vormen van spiritualiteit en religieuze beleving ontstaan, waarbij de protestanten de nadruk leggen op het sobere maar geconcentreerde. Specifiek in Lübeck ontstaat vanuit die nieuwe stroming een vorm van spirituele concerten in intieme kring, 'Abendmusik' genaamd. Een van de grote componisten binnen die lokale scene was Dietrich Buxtehude. Zijn muziek vormt de kern van dit programma in de stijl van de Abendmusik door het Franse Ensemble Correspondances.

Abendmusik

Na een periode van religieuze twisten kwam er in de zeventiende eeuw meer aandacht voor de individuele beleving van het geloof. Passend bij deze verandering was de veranderende rol van de religieuze muziek. In heel Europa werd de religieuze muziek een steeds groter onderdeel van het dagelijks leven. Tijdens zogenaamde 'spirituele concerten', lag de nadruk op de muziek zelf in plaats van op de liturgische rol van tekst en muziek in een kerkdienst. Voordat de beurs geopend werd, speelde de organist bijvoorbeeld religieuze muziek in een nabijgelegen kerk voor de zakenlieden in handelssteden zoals Amsterdam en Copenhagen. Ook in de Marienkirche in Lübeck ontstond een soortgelijke traditie van concerten voor en gesponsord door de zakenlieden. Organist Franz Tunder nam het initiatief daartoe en noemde deze concerten 'Abendspiel'. Zijn opvolger en schoonzoon Dieterich Buxtehude breidde deze concerten verder uit. Waar het begon met orgelspel, liet Buxtehude koren en hele orkesten aanrukken tot wel 40 musici voor uitvoerige oratoria. In 1673 spreekt Buxtehude zelf in een brief aan de administrateur van de kerk over de aanschaf van trompetten ten behoeve van de 'Abendmusik'. Een nieuwe traditie was geboren, die in Lübeck tot aan de Napoleontische oorlogen begin negentiende eeuw werd voortgezet.

Buxtehude

Waar de muziekavonden van Tunder vooral focusten op de advent-periode, ontwikkelde Buxtehude gedurende zijn aanstelling als organist en componist in Lübeck van 1668 tot zijn dood in 1707 een nieuwe muziektraditie die het hele jaar door een centrale plaats innam in de lutherse kerk. Een traditie die bij ons vooral bekend is door de muziek van Johann Sebastian Bach, die overigens een groot bewonderaar was van Buxtehude. In 1680 componeerde Buxtehude *Membra Jesu Nostri Patientis Sanctissima*, een compositie die ook wel het 'eerste lutherse oratorium' wordt genoemd. De letterlijke vertaling van de titel is 'De allerheiligste ledematen van onze Heer Jezus in zijn lijden'. De tekst naar de middeleeuwse hymne *Salve mundi salutare* omschrijft verschillende delen van het lichaam van Jezus aan het kruis: voeten, knieën, handen, zij, borst, hart en het hoofd. Muzikaal combineert deze zevendelige cantate de strenge protestantse Noord-Duitse stijl met die van de rijk versierde Italiaanse school. Deel 1 de voeten, deel 4 de zij, deel 5 de borst en deel 7 het hoofd omlijsten dit concertprogramma.

In 1671 componeerde Buxtehude muziek voor de begrafenis van Menno Hanneken, predikant en beheerder in de Marienkirche. Deze muziek is op de tekst en draagt de titel van de lutherse

hymne *Mit Fried und Freud ich fahr dahin*. Het is de Duitse versie van *Nunc dimittis*, de lofzang die de vrome man Simeon uitsprak toen hij Jezus ontmoette. Een paar jaar later in 1674 overleed ook de vader van Buxtehude. Ter nagedachtenis van hem componeerde Buxtehude *Klag-Lied*, op een zevendelig gedicht die hij waarschijnlijk zelf schreef. Dit werk werd samen met *Mit Fried und Freud ich fahr dahin* op de begrafenis van Buxtehudes vader gespeeld en datzelfde jaar ook als bundel gepubliceerd onder de naam *Mit Fried und Freud*. Het was een van de weinige publicaties van Buxtehudes composities gedurende zijn leven. De partituur van *Mit Fried und Freud ich fahr dahin* schrijft geen specifieke instrumenten voor. Het kan gespeeld worden op het orgel, maar ook uitgevoerd worden door vier instrumenten naar keuze. Zowel de sopraan als de basstem kan gezongen worden. Het is een ingenieus samenspel van stemmen, die wel vergeleken wordt met *Die Kunst der Fuge* van Bach. Het *Klag-Lied* is gecomponeerd voor sopraan en twee instrumenten naar keuze met

Dieterich Buxtehude, detail van een schilderij (1674) van Johannes Voorhout

een basso continuo. De tekst is zeer persoonlijk en de muziek geeft uitdrukking aan het verdriet dat Buxtehude gevoeld moet hebben bij het overlijden van zijn vader.

Schütz

Halverwege het programma maken we met *Die Sieben Worte Jesu am Kreuz* een uitstapje naar componist Heinrich Schütz. Schütz componeerde het werk in 1645 in Weissenfels, waarschijnlijk om uit te voeren tijdens religieuze concerten aan het hof van Brandenburg-Bayreuth. De tekst van het driedelige werk begin met een introductie 'Introitus', eindigt met een conclusie 'Conclusio' en bevat in het midden een tekst gebaseerd op de zeven woorden van Jezus aan het kruis uit de lutherse bijbel. De muziek is voor vijf stemmen, vijf instrumenten naar keuze en een basso continuo. Het verhaal vormt een dialoog tussen de verschillende zangstemmen en is gecomponeerd in de stijl van de recitatieven in de Italiaanse opera uit de tijd van Schütz.

tekst: Fien Duijnmayor

Heinrich Schütz, geschilderd door Rembrandt, 1633

biografieën

Ensemble Correspondances

Sinds de oprichting in 2009 brengt Ensemble Correspondances, onder de artistieke leiding van klavecijnist en organist Sébastien Daucé, zangers en instrumentalisten samen die gespecialiseerd zijn in het repertoire uit de zeventiende eeuw. Een van de missies is om muziek van minder bekende componisten vaker ten gehore te brengen, waaronder Buxtehude. In 2021 nam het ensemble Buxtehude's *Membra Jesu Nostri* op CD op. Het ensemble brengt de polyfone en lyrische muziek ook naar onverwachte plekken, zoals het hart van Normandië.

www.ensemblecorrespondances.com

Sébastien Daucé

Het is de missie van organist en klavecijnist Sébastien Daucé om religieuze en seculiere muziek uit de zeventiende eeuw ten gehore te brengen, specifiek de Franse muziek uit die tijd. In 2009 richtte hij Ensemble Correspondances op. Met het ensemble reist hij de hele wereld over.

Sébastien Daucé © Philippe Delval

Lucile Richardot

De Franse mezzosopraan Lucile Richardot studeerde in Parijs aan de Maitrise de Notre/Dame. Zij specialiseerde zich in de oude muziek en in 2011 richtte zij haar eigen ensemble op, Tictactus. Hoewel gespecialiseerd in barokmuziek, zingt Lucile repertoire vanaf de middeleeuwen tot aan vandaag de dag. Ze is vaak samen te horen met Franse ensembles zoals Correspondances, maar ook zeer bekwaam in het operarepertoire.

Lucile Richardot

liedteksten

Buxtehude - Membra Jesu nostri

Cantate 1

Ad pedes

Ecce super montes
pedes evangelizantis
et annunciantis pacem.

Salve mundi salutare,
salve Jesu care!
Cruci tuae me aptare
vellem vere, tu scis quare.
Da mihi tui copiam.

Clavos pedium, plagas duras,
et tam graves impressuras
circumplector cum affectu,
tuo pavens in aspectu,
tuorum memor vulnere.

Dulcis Jesu, pie Deus,
Ad te clamo, licet reus,
praebe mihi te benignum,
ne repellas me indignum
de tuis sanctis pedibus.

Cantate 4

Ad latus

Surge, amica mea,
speciosa mea, et veni,
columba mea inforaminibus petrae,
in caverna maceriae

Salve latus salvatoris,
in quo latet mel dulcoris,
in quo patet vis amoris,
ex quo scatet fons cruoris,
qui corda lavat sordid.

Ecce tibi appropinquo,
parce, Jesu, si delinquo,
verecunda quidem fronte,
ad te tamen veni sponte
scrutari tua vulnera

Tot de voeten

Daar, over de bergen
snelt een vreugdebode.
Hij kondigt vrede aan. (Nahum 1:15)

Gegroet redder van de wereld,
gegroet, lieve Jezus!
Kon ik mij maar bij u voegen aan het kruis,
waarlijk, dat is wat ik wil, U weet waarom.
Geef mij van Uw overvloed.

De nagels in Uw voeten, de harde slagen
en de diepe striemen,
ik omarm ze vol overgave,
bevend voor Uw aanblik,
als ik aan Uw wonden denk.

Zoete Jezus, genadige God,
ik roep U aan. Ook al ben ik schuldig,
betoon U mild tegenover mij,
stuur mij, onwaardige, niet weg
van Uw heilige voeten.

Tot de zijde

Sta op, vriendin,
mooi meisje, kom!
Mijn duifje in de rotskloof,
verscholen in de bergwand. (Hooglied 2: 13- 14)

Gegroet, zijde van de redder,
waarin de zoete honing verborgen ligt,
waarin de kracht van de liefde zich openbaart,
waaruit de bron van bloed opwelt,
die het bezoedelde hart zuivert van zonde.

Kijk, ik kom naar U toe,
ontzie me als ik tekort schiet.
Met beschroomd gelaat
ben ik toch naar U gekomen, uit vrije wil,
om Uw wonden te onderzoeken.

Hora mortis meus flatus

intret, Jesu, tuum latus,
hinc expirans in te vadat,
ne hunc leo trux invadat,

sed apud te permaneant.

Cantate 5

Ad pectus

Sicut modo geniti infantes rationabiles,
et sine dolo [lac] concupiscite,
ut in eo crescatis in salutem.
Si tamen gustastis,
quoniam dulcis est Dominus.

Salve, salus mea, deus,
Jesu dulcis, amor meus,
salve, pectus reverendum,
cum tremore contingendum,
amoris domicilium

Pectus mihi confer mundum,
ardens, pium, gemebundum
voluntatem abnegatam,
tibi semper conformatam,
juncta virtutum copia

Ave, verum templum dei,
precor miserere mei,
tu totius arca boni,
fac electis me apponi,
vas dives deus omnium.

Cantate 7

Ad faciem

Illustra faciem tuam super servum tuum,
salvum me fac in misericordia tua

Salve, caput cruentatum,
totum spinis coronatum,
conquassatum, vulneratum,
arundine verberatum
facie sputis illita

Moge, in het uur van de dood, mijn laatste adem
in Uw zijde binnendringen, o Jezus;
van hier scheidend, moge ze bij U binnengaan,
opdat de woeste leeuw haar niet zal bespringen,
maar mijn ziel voor altijd bij U geborgen is.

Tot de borst

Verlang als pasgeboren zuigelingen
naar de smetteloze melk van het evangelie,
opdat u daardoor groeit en uw redding bereikt.
U hebt toch ondervonden
hoe goed de Heer is? (1 Petrus 2: 2-3)

Gegroet, mijn heil, God,
zoete Jezus, mijn geliefde
gegroet, eerwaardige borst
die alleen met ontzag mag worden aangeraakt,
de woonplaats van de liefde.

Geef mij een zuivere inborst,
vurig, vroom, en nederig.
Maak dat ik mijn eigen wil negeer
en mij altijd voeg naar Uw wil,
met een overvloed aan deugden.

Gegroet, ware tempel van God,
ik smeeek u, ontferm u over mij,
Gij bewaarplaats van alle goeds,
maak dat ik tot de uitverkorenen behoer,
kostbaar vat, God van het universum.

Tot het gezicht

Laat uw gelaat stralen over mij, uw knecht,
en verlos mij door uw genade. (Psalm 31:17)

Gegroet hoofd vol bloed,
rondom met doornen gekroond,
gekneusd, gekwetst,
geslagen met een rietstok,
het gezicht besmeurd met speeksel.

Dum me mori est necesse,
noli mihi tunc deesse,
in tremenda mortis hora
veni, Jesu, absque mora,
tuere me et libera

Cum me jubes emigrare,
Jesu care, tunc appare,
o amator amplexende,
temet ipsum tunc ostende
in cruce salutifera.

Amen

Wanneer ik eenmaal sterven moet,
wees dan niet ver van mij,
in het huiveringwekkende uur van de dood.
Kom Jezus, en wacht niet
bescherm en bevrijd mij.

Als U me beveelt deze wereld te verlaten,
lieve Jezus, verschijn dan aan me,
o, Gij liefdevolle, die ik omarmen wil.
Verschijn dan in eigen persoon,
op het redding brengend kruis.

Amen

Schütz – Die Sieben Worte Jesu am Kreuz

Introitus

Da Jesus an dem Kreuze stund,
und ihm sein Leichnam war verwundet
sogar mit bitteren Schmerzen,
die sieben Worte, die Jesus sprach,
betracht in deinem Herzen.

Die Sieben Worte

1. Wort: Vater vergib ihnen, denn sie wissen nicht, was sie tun.
2. Wort: Weib, siehe das ist dein Sohn! Johannes, siehe das ist deine Mutter!
3. Wort: Wahrlich, ich sage dir, heute wirst du mit mir im Paradies sein.
4. Wort: Eli lama asabathani; Mein Gott, warum hast du mich verlassen.
5. Wort: Mich dürstet.
6. Wort: Es ist vollbracht.
7. Wort: Vater ich befehle meinen Geist in deine Hände.

Conclusio

Wer Gottes Marter in Ehren hat
und oft gedenkt der sieben Wort,
der will Gott gar eben pflegen,
wohl hie auf Erd mit seiner Gnad,
und dort in dem ewigen Leben.

Toen Jezus aan het kruis hing,
en zijn lichaam gewond was,
met bittere pijn,
sprak Jezus de zeven woorden,
uit zijn hart.

- 1e woord: Vader, vergeef het hen, want ze weten niet wat ze doen!
- 2e woord: Vrouw, zie dit is je zoon! Johannes, zie dit is je moeder!
- 3e woord: Eerlijk zeg ik je: vandaag zul je met mij in de hemel zijn.
- 4e woord: Eli lama asabathani; Mijn God, waarom hebt u mij verlaten?
- 5e woord: ik heb dorst!
- 6e Woord: Alles is volbracht.
- 7e Woord: Vader, ik leg mijn geest in uw handen.

Zij die het martelaarschap van God eren
en de zeven woorden onthouden,
Daar zal God zeker voor zorgen,
hier op aarde door zijn genade,
en daar in het eeuwige leven.

Buxtehude – Klag-Lied

Muß der Tod denn auch entbinden
Was kein fall entbinden kann?
Muß sich der mir auch entwinden
Der mir klebt dem Herzen an?
Ach! der Väter trübes scheiden
Machet gahr zu herbes leiden;
Wenn man unsre Brust entherzt
Solches mehr / als tödlich / schmerzt.

Unsre Herzen sind die Väter
Die bedencken was uns kränckt;
Sie sind unsre Seuffzer-Beter
Für das / was kein Kind nicht denckt
Sie erkennen diese Zeiten
Und der Erden Eitelkeiten;
Drum ihr Ach vom eitlen loß
Hält der Höchste teur und groß.

Solcher ist mir auch gewesen
Mein Herr Vater, welcher mir
Tausend Seegen hat gelesen
vor der reichen Himmels-Tühr
Durch sein flehen / dessen lehren
Und sein sorgen mich verehren
Täglich mit Vergnüglichkeit
Die noch Gott Er mir bereit

Dieser nun wird mir entrissen
Ach! wie heftig ist der schmerz
Daß ich den nun muß vermissen,
Der war meines Herzens Herz!
Dieses soll mein Trost nun werden
Weil ich lebe auff der Erden
Daß ich seyn in lust und pein
Danckbahr eingedenk will seyn.

Und daß Er nun den empfangen
Den Er liebet / seinen horth:
Deiner warth ich mit verlangen
Dieses war sein leztes Worth.
Sein verlangen ist gestillet
All sein wünschen ist erfüllet.
IESu freuden Überfluß
Ich / alß Sohn / Ihm gönnen muß.

Moet de dood nu echt gaan scheiden,
wat door niets te scheiden valt?
Wordt ook hij mij nu ontnomen,
Aan wie mijn hart zich heeft verpand?
Ach, het heengaan van de vaders
brengt ondragelijke smart;
Ons hart wordt uit ons lijf gescheurd,
Een pijn, erger dan het sterven zelf.

Onze harten: dat zijn de vaders,
die weten wat ons krenkt;
Zij zijn het die zuchtend bidden
voor dat, waar een kind niet aan denkt,
Zij doorgronden deze tijden
en de aardse ijdelheden;
En hun 'Ach' over het ijdele lot
acht de Hoogste kostbaar en groot.

Zo is ook voor mij geweest
mijn heer Vader, die voor mij
duizend zegeningen heeft vergaard
voor de rijke hemelpoort
door zijn smeken, waarvan de lessen
en de zorgen mij eer bewijzen
en dagelijks met vreugde vervullen
die hij bij God mij toebereid.

Hij wordt mij nu afgenomen,
Ach, hoe heftig is de smart,
dat ik hem nu moet missen,
die het hart was van mijn hart!
Dit moet nu mijn troost zijn,
zolang als ik op aarde leef,
dat ik hem in vreugde en verdriet
dankbaar zal gedenken.

En moge Hij hem nu ontvangen,
Die hij liefheeft, zijn Toevlucht:
Op u wacht ik vol verlangen
Dat was zijn laatste woord.
Zijn verlangen is gestild,
Al zijn wensen zijn vervuld.
De overvloed van vreugde die Jezus geeft,
Moet ik, als zoon, hem nu gunnen.

Er spielt nun die Freuden-Lieder
Auff des Himmels-Lust-Clavier
Da die Engel hin und wieder
Singen ein mit süßser Zier.
Hier ist unser Leid-gesänge
Schwarze[r?] Noten Traur-Gemenge
Mit viel Kreuzen durchgemischt
Dorth ist alls mit lust erfrischt

Schlaffe wohl / du Hoch-geliebter
Lebe wol / du Seelge Seel;
Ich dein Sohn / nun Hoch-betrübter
Schreib auff deines Grabes Höl:
Allhie liegt des spielens gaben
Selbsten GOtt erfreuet haben:
Darumb ist sein Geist beglückt
Zu des himmels-Chor gerückt.

Buxtehude - Mit Fried und Freud ich fahr dahin

Mit Fried und Freud ich fahr dahin / in Gotts
Wille;
getrost ist mir mein Herz und Sinn, / sanft und
stille,
wie Gott mir verheißen hat: / der Tod ist mein
Schlaf worden.

Das macht Christus, wahr' Gottes Sohn, /
der treu Heiland,
den du mich, Herr, hast sehen lan / und
g'macht bekannt,
dass er sei das Leben mein / und Heil in Not
und Sterben.

Den hast du allen vorgestellt / mit groß Gnaden,
zu seinem Reich die ganze Welt / heißen laden

durch dein teuer heilsam Wort, / an allem
Ort erschollen.

Er ist das Heil und selig Licht / für die Heiden,

zu 'rleuchten, die dich kennen nicht, /
und zu weiden.
Er ist deins Volks Israel / Preis, Ehre, Freud
und Wonne.

Hij speelt nu vreugdeliederen
Op het hemels lust-klavier,
En de engelen, op tijd en stond,
Vallen in met zoete klanken.
Hier klinkt het lijden in ons lied
Zwarte noten, een droevige wirwar,
Met veel kruisen erdoorheen gemengd,
Daar sprankelt het, dat het een lieve lust is.

Slaap zacht, gij teergeliefde,
het ga u goed, gij goede ziel;
Ik, uw zoon, de diep bedroefde,
schrijf op de steen boven uw graf:
Hier ligt, wiens talent tot spelen
God hoogstpersoonlijk heeft verheugd:
Daarom heeft zijn geest vol blijdschap
Nu het hemelkoor vervoegd.

In vrede en met vreugde ga ik heen naar
Gods wil;
mijn hart en mijn geest zijn gerust, zacht en stil;
zoals God mij heeft beloofd: de dood is mijn
slaap geworden.

Dat doet Christus, ware Zoon van God, de
trouwe Heiland,
die u mij, Heer hebt laten zien, en u verkondigt,

dat hij het leven en het heil is,
in de dood en ook in het sterven.

Voor u in genade voor allen, hebt deze
Heiland voorgesteld;
en zijn koninkrijk roept tot u, de landen van
de aarde
door zijn gezegende woord, dat nu in elke
plaats wordt gehoord.

Hij is het heil en het zalige licht voor de
volkeren,
om hen die u niet kennen te verlichten en te
weiden.
Hij is de prijs, de eer, de vreugde en de
zaligheid van uw volk Israel.

agenda tips

tips van onze programmeurs:

za 1 apr 23 | Jurriaanse Zaal, 20:15

Islands

Asko|Schönberg i.s.m BredaPhoto

do 20 apr 23 | Jurriaanse Zaal, 20:15

DoelenEnsemble, House of Makers & Klankvorm:

Kinetic Sounds

zo 23 apr | Jurriaanse Zaal, 20:15

James Oesi & Dudok Kwartet

Kraskras door tijden, periodes, en stijlen - van Rameau tot Caroline Shaw

ontdek het
programma op
dedoelen.nl

genoten van dit concert?

steun de Doelen en help mee met het realiseren van een
bijzonder en innovatief programma!

bekijk hoe jij kan bijdragen op dedoelen.nl/steun

Stay in touch!

See you @dedoelen &

share your pictures #dedoelen

tickets & info:

www.dedoelen.nl

+31 10 217 17 17

Schouwburgplein 50, Rotterdam